తీర్థం

ఊరి పెద్ద వెంకన్న యింట్లోనే, వెంకన్న కొడుక్కి మశూచిపోకింది. నూకాలమ్మగుడి పెద్దఅయిన స్వామినాయుడు కూతురికి మశూచి సోకింది.

'ఏటా సంబరాలు, జాతరలు చేయిత్తన్నా, నన్నా కాపాడనే పోయిందన్నా మాటా తల్లి' అన్నాడు స్వామినాయుడు అతని భార్యతో.

ఆ రాత్రే గణాచారి వీరమ్మకి నూకాలమ్మ పూనింది. గణాచారి వీరమ్మ జుట్టు విరబోసుకుని, వేపరొట్ట చేత్తో పట్టుకుని, తడిబట్టలతో వూరిమీద పడింది.

చీకట్లో వంటరిగా తూలుతూ నడుస్తూ 'నరలారో ఓఓయ్! నేనిటికీ వూరుని కాయలేనరోయ్ .. సుట్టుపక్కలున్నా నా అక్కలు సెల్లెల్లు ఆకలి తీరక మనూరు మీద యిరుసుకు పడతన్నారర్రోయ్...' అని ఏవేవో అంటూ గుడి పెద్ద స్వామినాయుడు యింటి ముందు ఆగింది.

గణాచారి వెనకాల బెరుకు బెరుగ్గా కొందరు కుర్రాళ్ళు 'నువ్వు నీ బిడ్డల్ని కాసుకోపోతే యింకెవరు కాత్తారు తల్లీ?' అంటూ కొందరు తల నెరసిన వాళ్ళు వున్నారు.

ఈ సందడికి స్వామినాయుడు బయటకొచ్చాడు. 'నీకేటి లోటు సేసాను సెప్పుతల్లా? నా యింట్లో కూడా ఆ సల్లని తల్లి

ఆపడ్డవేటి 'సెప్పు తల్లాః?' అన్నాడు చేతులు జోడించి.

'నాకాకలి తీరటం నేదురోయ్ నరుడా! వఘ్నల్ని మీరంతా మరిసి పోనార్రోయ్ నరుడా...' అంటూ వీరావేశం ఎత్తి నట్టు వళ్ళు విరుచుకుని, పెద్ద పెద్ద ఆవులింతలతో వూగి పోతుంది గణాచారి వీరమ్మ

'యేటి కావాలో నడిగి సేయించుకోవాల కాని నీ బిడ్డల్నిలా నంజుకుంటే ఎట్టా సెప్పు తల్లా' అంది స్వామి నాయుడు తల్లి సముద్రం బతిమాలుతోన్న ధోరణిలో.

'నేను కాయనే పోతన్నానే... నూటొక్క గంగలూ యిరుసుకుపడితేనేనే సేత్తానే...'అంటూ మళ్ళీ పాతధోరణిలో జవాబిచ్చింది గణాచారి.

"ఈ యేడు నీ జాతర గొప్పగా సేయిత్తాను. ఎప్పుడూ జరగనంత తీరతం జరిపిత్తాను. నీకు నచ్చిన ఆరం యిత్తాను నీ పజల్ని కాయి తల్లా. నా బిడ్డని సల్లగా సూడు తల్లా'' అని మొక్కుకున్నాడు స్వామినాయుడు.

గణాచారి పూనకం క్రమేణా తగ్గుముఖం పట్టింది. ఎవరో ఓ కడవనీళ్ళలో పసుపు కలిపి గణాచారి నెత్తిమీంచి దిగబోసారు రెండు ముంతలు మజ్జిగిచ్చారు. ఆ మజ్జిగ తాగి, చేతిలోని వేపకొమ్మల్ని విసిరేసి యింటికిపోయింది గణాచారి.

మొత్తానికి ఆయేడు ఆవూరు, ఆ వూరికే చుట్టుప్రక్క లున్న వూళ్ళు కుత కుత వుడికిపోయాయి. కలరా, మశూచి ఒకదాని తరువాత ఒకటి ఆవూళ్ళని దులిపేశాయి. మార్వంటే మైలు వెనక్కి పరుగెత్తే ఆవూళ్ళ జనానికి కళ్ళెదుట కనుపించే ఆరోగ్యశాఖ వుద్యోగులపై కంటె కళ్ళకు కనుపించని నూకా

లన్నైపైనే ఎక్కువ నమ్మకం, గురివుండడంతో చాలా జననష్టం జరిగిపోయింది.

స్వామినాయుడు కూతురికి చావు తప్పి కన్నులొట్ట పోయింది. వెంకన్న కొడుక్కి ఓ కాలు తోడేసింది. ఆ పిల్లలిద్దరూ బతికి బయట పడ్డం నూకాలమ్మ దయని ఆ పెద్దలిద్దరూ నమ్మారు.

యేటా సంవత్సరాదికి నూకాలమ్మ తీర్థం. సంవత్సరాది వచ్చింది. ఆ వూరి పెద్ద వెంకన్న గుడిపెద్ద స్వామి నాయుడు పూనుకొన్నారని ఆ ఏడు నూకాలమ్మ తీర్థం ఎంతో ఘనంగా జరుగుతుందని చుట్టుపక్కలున్న వూళ్ళవాళ్ళకి అప్పటికే ఆనోట ఆనోటా వుప్పందింది. ''ఈ యేడు ఎను బోతునేత్తారట' అని వూళ్ళమ్మట వేడుగ్గా చెప్పుకుంటున్నారు జనం.

సంవత్సరాది పండుగ, ఆ ప్రాంతం రైతాంగానికి, వ్యవసాయ కూలీ జనానికి ఎంతో ముఖ్యం. రైతు కొత్తబట్టలు కట్టుకొని కొత్త నాగలిని చేపట్టి యేరువాక సాగుతాడు. పాలికాపులు కొత్తగా పనిలోకి చేరుతారు. వ్యవసాయపు పనుల రద్దీ సద్దుమణుగుతుంది ఆ పండుగ నాటికి. దాంతో ఖాళీగా వున్న జనం ఆ తీర్థానికి తప్పకుండా వస్తారు. తీర్థం మరీ ముమ్మరంగా జరుగుతుందని వినడంతో జనం కూడా చుట్టుపక్కల వూళ్ళనుంచి తండోపతండాలుగా బయలుదేరి వస్తున్నారు.

రెండెడ్ల బళ్ళు కట్టుకుని పిల్లా మేకాతో రైతాంగం, దారి గట్లమ్మట అడ్డదార్లను నడచి కూలిజనం, ప్రవాహంలా వస్తున్నారా తీర్థానికి. తీర్థానికి వచ్చే జనంలో కొందరు ఓకోడి

పిల్లనో- మేకపోతునో వెంటతీసుకొస్తున్నారు. అది అమ్మవారికిచ్చే నైవేద్యాలు, కొందరు చేతులూపుకుంటూ తీర్థం చూడ్డానికి, తీర్థంలో జరగబోయే వింతల్ని చూడ్డానికి వస్తున్నారు.

మొత్తానికి అందరికీ చూడాలని వున్న వేడుక-ఎనుబోతుని అమ్మవారికి బలి ఇవ్వడం.

తీర్థం బిగిసింది పన్నెండు, వంటి గంటకల్లాయిసుకేస్తే రాలనంత జనం. అమ్మవారి గుడికి వెళ్ళే వీధికి ఇటూ అటూ ఎన్నో దుకాణాలు వెలిసాయి. ఊళ్ళోకి అడుగు పెట్టగానే డప్పుల చప్పుడు వినబడుతోంది

కంచరసామాను దుకాణాలు, బుక్కా కొట్లు, బుడగల వాళ్ళు, మంచంమిఠాయి దుకాణాలు, రికార్డులు భోరున అరుస్తూ రెండు మూడు కాఫీహోటలు పాకలు, కర్జూరపు పండుబళ్ళు, చేతికర్రల దుకాణాలు, ఏవేవో దుకాణాలు లేచాయి. గుడికి కాస్త దగ్గరలో అరటి పళ్ళ దుకాణాలు, కొబ్బరికాయ దుకాణాలు, అమ్మవారికి 'వార' పొదుగ్యటానికి తీపికల్లుదుకాణాలు దట్టంగా అల్లుకున్నాయి. గుడి కుడిప్రక్కనున్న మైదానంలో రంగుల రాట్నం చూసే వాళ్ళకి కళ్ళు తిరిగేలా తిరుగుతోంది. దానికి కాస్త పక్కగా ఆకాశాన్ని అంటేలావున్న పెద్దచక్రం తొట్టెలో జనాన్ని ఎక్కించుకుని నిట్టూరుస్తూ తిరుగుతోంది. తొట్టిలో కూర్చున్న కొత్తజంటలు చంద్రుడి దగ్గర కెడుతోన్నట్టు తృప్తిపడుతున్నారు.

కొందరు ధైర్యంగల ఆడపిల్లలు "కచ్చా" పోసుకుని రంగులరాట్నానికి తగిలించి వున్న పులినో, గుర్రాన్నో ఎక్కి మొగాళ్ళతో సమానంగా తిరుగుతున్నారు. భయస్తులు

రంగుల రాట్నానికున్న కుర్చీలో కూలబడి కళ్ళుమూసుకుని తిరుగుతున్నారు.

వీటి కాస్త దూరంలో జనంగుంపుగా చేరారు. ఆగుంపు మధ్య 'కవర్లాట' జరుగుతోంది. పుంజు, కాకి, పిల్లి కుక్క, ఏనుగు మొదలైన జంతువుల, పక్షుల బొమ్మలుగల కాగితం పరచి వుంది. పెట్టెలో వీటిబొమ్మలుగల కవర్లున్నాయి.

"కాయి రాజా కాయ్! పుంజు కాళీ - ఏనుగు కాళీ -- కాకి కాళీ" అంటూ పెట్టెచప్పుడు చేస్తున్నాడు ఆటనడిపే వాడు. ఆడేవాళ్ళ నరాలు పొంగేలా, తీసిన కవరులో వున్న బొమ్మలమీద కాసిన వాళ్ళకి డబ్బులు లెక్క ప్రకారం రెట్టించి యిస్తున్నాడు మిగిలిన బొమ్మలమీది డబ్బుల్ని కాగితం క్రిందికి లాగుతున్నాడు.

అలాగే దాని పక్కనే నెంబరు గుండాట- చక్రం ఆట జోరుగా సాగుతున్నాయి. సొమ్ముపోయిన వాడు తలగోక్కుంటున్నాడు గెలిచినవాడు మీసం దువ్వుకుంటున్నాడు.

ఇంతలో యిద్దరు కానిస్టేబిల్స్ వస్తే వాళ్ళని పక్కకి తీసుకెళ్ళి ఏదో చేతిలో పెట్టారు ఆట తాలూకు హంగుదార్లు.

గుడిముందు ఖాళీస్థలం ఒక చోట పండరీభజన సాగుతోంది-'పాండు రంగ విఠలే పండరీనాథ విఠలే' అని పాడుకుంటూ, చెక్కచిడతలు వాయిస్తూ, కాషాయ వస్త్రాలు ధరించి గజ్జలు కట్టుకున్న జనం ఎగురుతూ అడుగులు లయిగా వేస్తూ, భజన చేస్తున్నారు.

దాని తరువాత బేండు తన పనితను చేసుకుపోతుంది.

మరికాస్త దూరంలో సాయబు సనాయి మేళం సాగు

తోంది. వీటన్నిటి తరువాత 'గారడి' వాళ్లు డప్పులువాయిస్తూ గజ్జలు మోగిసూ ఎగురుతున్నారు

నలుగురు గుడ్డివాళ్లు ఒకళ్ళ భుజాలు ఒకళ్ళుపట్టుకుని జట్టు విడిపోకుండా నడుస్తూ 'బాబూ! కళ్ళులేని కబోదులం దరమంచెయ్యండిబాబూ'అంటూ జనానికి అడ్డుపడుతున్నారు. కళ్ళున్న జనం గుడ్డివాళ్ళలా వాళ్ళని దాటుకు పోతున్నారు.

మరో ముగ్గురు కుష్టురోగులు డబ్బాలు చేత్తో పట్టుకుని వాటిలో పడిన డబ్బుల్ని చప్పుడు చేసుకుంటూ 'హిందూ తల్లీ హిందూ తల్లీ......కన్నాదయ్యా - కన్నఫలమేమి వున్న దయా' అని పాడుకుంటూ జనానికి అడ్డు పడుతూ వుంటే, వాళ్ళ బారినుంచి పారిపోవడానికి, వాళ్ళని తాకకుండా తప్పించు కోడానికి జనం తాపత్రయ పడుతూచేతికి దొరికింది వాళ్ళకి దానం చేస్తున్నారు.

తీర్థం నిండు బియ్యపు బస్తాలా పిట పిటలాడుతోంది. అడుగు తీసి అడుగు వెయ్యడానికి వీలులేనంతగా జనం కిక్కిరిసి నడుస్తున్నారు. బూరాల ధ్వని, ఈలల మోత, జనం గందర గోళం, వాయిద్యాల చప్పుళ్ళు సముద్రఘోషని మరిపిస్తు న్నాయి. ఒకళ్ళ మాట ఒకళ్ళకి వినపడటంలేదు.

ఓ కుర్రకారు గుంపు తీర్థం మధ్యచొరబడి దొరికిన అందాన్ని చేతులతో తడిమి తృప్తిపడుతున్నారు. చెయ్యిచెయ్యి పట్టుకుని విడిపోకుండా నడవాలనుకున్న జంట ఆ రద్దీలో చెరో ప్రక్కకి చెల్లా చెదురై పోతున్నారు.

గుడిముఖ ద్వారం ముందు వూపిరి సలపనంత తొడ తొక్కిడిగావుంది జన సమూహం. సంద చీకటి చిక్కబడు

తోంది. అప్పటిదాకా వెలవెల బోతోన్న గాస్ లైట్లకాంతి క్రమక్రమంగా పెరుగుతోంది. స్వామినాయుడు గుడి ముఖ ద్వారం ముందు నిలబడి, నడుముకి కొత్తకండువా బిగించి, చేత కొత్తపొన్నుకర్ర పట్టుకుని జనాన్ని అదమాయిస్తున్నాడు.

మృత్యుముఖము నుంచి బయట బడిన రోగులు, వంటి నిండా మచ్చలతో, జుట్టువూడిపోయి నీరసంగా అమ్మవారి దర్శనానికి వచ్చారు స్వామినాయుడు వారిని గుడిలోకి నడిపి స్తున్నాడు అతి కష్టంమీద.

'కష్ట మొకళ్ళ దైతే ఫలితం మరొకళ్ళది' అన్న నేటి సాంఘిక న్యాయంలా ఆరోగులు బతికి బయట పడటానికి తాను కారణం కాకపోయినా ముడుపులు అందుకొంటోంది నూకాలమ్మ.

నూకాలమ్మ విగ్రహం చూడ్డానికి ఎంతో భీకరంగా వుంది. పెద్ద నాలిక బయటికి చాపి, చూపులతో జనాన్ని మింగేసేటంత కళ్ళతో భయంకరంగా వుందా విగ్రహం. మూఢావిశ్వాసాలు, మూర్ఖత్వంవల్ల వచ్చే భయంకర పరిణా మాల్ని ఒక్కచోట పోతపోసినట్టుంది ఆ ఆకారం.

గణాచారి, అమ్మవారి పాదాల దగ్గర, గర్భగుడిలో తలవిరబోసుకుని కూర్చుంది అమ్మవారి వారసురాలిలా.

ఇంతలో స్వామినాయుడు కూతుర్ని తీసుకొని గుళ్ళోకి ప్రవేశించాడు. అతని వెనకే వెంకన్న కొడుకుని తీసుకొని లోపలికొచ్చాడు. స్వామినాయుడు కూతురికి కళ్ళలో పువ్వులు వేసి చూపుపోయింది ఆ పిల్ల అమ్మ వారిని చూడలేదు. అయినా అమ్మవారికి ఆ పిల్లని చూపించాలని తీసుకొచ్చాడు

స్వామినాయుడు.

వెంకన్న కోడుక్కి కాలుతో డేసింది. కర్ర ఆసరా యిచ్చి దర్శనానికి తీసుకొచ్చాడు వెంకన్న.

ఆ పిల్లలిద్దరూ అంగవికలులైనా అమ్మవారి దయవల్లే వాళ్ళిద్దరూ బతికి బయటపడ్డారని ఆ వూరి పెద్ద వెంకన్న, గుడి పెద్ద స్వామి నాయుడుల నమ్మకం.

అంతేకాని ఆ పిల్లలలా గుడ్డీ, కుంటి కావడానికి కారణం వాళ్లు ఆలోచించరు అర్థంచేసుకోరు.

చల్ల ఘటం వూరు తిరిగి వచ్చింది యింతలో, మిగిలిన గరగలు ఆలయంలోంచి బయటకొచ్చాయి గరగలకి కొత్త చీరలు కట్టి పువ్వులు ముడిచి అందంగా అలంకరించారు. వాటిని నెత్తిన పెట్టుకున్న చాకలు డప్పుదెబ్బ కణుగుణాగా 'ఝునం ఝునకడి ఝునం ఝునకడి' అంటూ ఆడుతున్నారు. శనాచారి వేపరొట్ట చేత్తో పట్టుకుని వాళ్ళతో సమానంగా ఆడుతోంది ఉన్నట్టుండి వాళ్ళలో ఒకళ్ళకి అమ్మవారు పూను తోంది. ఆ మనిషి గరగతో సహా మెలికలు తిరిగిపోతున్నాడు. ఆ మనిషి ముందుకెళ్ళి డప్పుల వాళ్లు మరీ గట్టిగా వేగంగా దరువు వేస్తున్నారు. చుట్టూ చేరిన జనం భక్తిలో గరగెత్తు కుని ఆడుతున్న వాళ్ళకి కోడి పిల్లల్ని అందిస్తున్నారు. కోడి పిల్లని చిత్రంగా అందుకుని మెడకొరికి జనంలోకి విసిరేస్తున్నారు వాళ్లు. ఆ రక్తం జనం మీద చిందుతోంది. అలా ముప్పై నలభై కోడిపిల్లల్ని ఒక గంటలో కొరికి పారేస్తున్నారు వాళ్లు.

ఆ దృశ్యం జనానికెంత తృప్తి. నూకలమ్మ వాళ్ళ నైవేద్యాన్ని అందుకుని ఆరగించిందన్న ఆనందం.

కాని ఓ ముసలితాత భుజాల మీద కూర్చున్న రెండేళ్ళ కుర్రాడు ఆరక్తాన్ని ఆ కోళ్ళు గిలగిల తన్నుకోడాన్ని చూసి బయపడి ఏడుస్తున్నాడు. 'బయ్యం లేదహె. మాత్తావుంటే అలవాటైపొద్ది. బయ్యం పోద్ది సూడెహ' అని సముదాయిస్తున్నాడు ముసలి తాత మనుమడ్ని.

ఇంతలో జీవకారుణ్య సంఘం స్వామీజీ తన శిష్యుల్ని వెంటబెట్టుకొని గుడివైపు వస్తున్నారు అక్కడ జరుగుతున్న హింసని చూసి, సహించలేక 'కృష్ణ కృష్ణ, రామ రామ' అనుకుంటూ దృష్టిని మరో ప్రక్కకి తిప్పుకుని నడుస్తున్నారు. అమ్మవారికి యివ్వబోయే బలుల్ని ఆపాలనే ఆశ అంత ఆత్రంగా వస్తున్నారు. ఆలయానికి దగ్గరౌతున్నారు. డప్పుల మోత మరీ ఎక్కువైంది. ఎనుబోతును బలి ఇచ్చే సమయం దగ్గర పడుతోంది. ఎనుబోతును నరకడం చూడాలన్న కుతూహలంతో జనం ఉవ్విళ్ళూరుతున్నారు. జనం ఆత్రంగా అటు తిరిగారు

ఆ జనంలోని ఆవేశాన్ని ఆ తాన్ని చూసి, స్వామీజీ 'తొలిసంతానాన్ని గంగలో పడేసే వాళ్ళు, లంకెల బిందెల కోసం నేటికీ నరబలు లిచ్చే వాళ్ళు పుట్టిన యీ దేశంలో ఎందరు బుద్ధులు పుట్టినా గాంధీలు పుట్టినా హింస మీద ఆసక్తి మాసిపోదేమో' అనుకున్నారు.

బలి పశువులను యిద్దరు బలమైన ఆసాములు, మెడకి తాడుపోసి చెరోపక్క నడుస్తు లాక్కొస్తున్నారు వెనుకనుంచి యిద్దరు తోలుతున్నారు బలిపశువుగా నిర్ణయించబడిన నాటి నుంచి ఆ ఎనుబోతు కాలరినంత వేలతిరుగుతూ, నోరారకుండా

నచ్చింది మేస్తూ వుండడంతో గుప్పెడెత్తునకండ పట్టివుంది. ఈగవాలితే జారిపోయేటంత నున్నగా, నూనె పులిమిన నల్ల పాలరాయిలా వుంది దాని శరీరం. దాన్ని గుడిముందు తాళ్ళతో బంధించి నిలబెట్టారు. ముఖానికి పసుపురాసి, మెడలో వేప కొమ్మ కట్టారు. మూడు సార్లు గుడి చుట్టూ తిప్పి, తీసుకొచ్చి గుడి ముందు నిలబట్టారు దలారి బారకత్తి చేత పట్టి సిద్ధంగా వున్నాడు.

'ఊః అయిచంద్రా' అన్నాడు స్వామినాయుడు డప్పుల వాళ్ళని వుద్దేశించి. డప్పులమీద దశవు వీరావేశం ఎత్తించేలా వుంది. గరగలు వళ్లు మరచి ఆడుతున్నాయి. బాణాసంచా జోరుగా కాలుస్తున్నారు. ఈత చెట్టు అంటించారు. చెవులు బద్దలయ్యేలా పేల్తున్నాయి పేల్పులు-

'ఊఁ కానివ్వండి' అన్నాడు స్వామినాయుడు యిక బలి యివ్వండన్న ధోరణిలో.

ఇంతలో స్వామీజీ ముందుకొచ్చి 'ఆగండి!' అని అరిచారు.

జనం ఆయన వైపు తిరిగారు.

"జీవహింస పాపం నాయనా! నాగరికులు బలులు యివ్వకూడదు' అని యింకా ఎదో చెప్పబోయాడు.

బయట గొడవలో చాలా మందికి ఆయన మాటలు వినబడ లేదు

పక్కకి తప్పుకోవయ్యా. 'అమ్మోరి కడ్డునెగు' అన్నాడు వెంకన్న, దాంతో మళ్ళి జనంలో కలకలం, డప్పుల చప్పుడు ప్రారంభమైంది.

‘నేను చెప్పేది వినిపించుకోండి’ అని బిగ్గరగా అరుస్తూ చేతులు పైకెత్తి డప్పులు వాయించొద్దన్నట్టు సంజ్ఞచేసాడు.

డప్పుల గోల కొంచం సద్దణిగింది.

‘జీవహింస పాపంనాయనా. బలులు యివ్వకూడదు’ అన్నారు స్వామిజీ ఎంతో శాంతంగా.

అట్టాగనే యీ మద్దె మానేసాం. వూరుని కులిపాది లేసి నాది అమ్మోరు’ అది కాకపోనా అమ్మోరికి బలిత్తే పాపమటయ్యా!’ అన్నాడు వెంకన్న.

‘బలి అమ్మవారికి అక్కర్లేదు నాయనా. దేవతలకి బలికావాలనుకోవడం మనపిచ్చి నమ్మకం మాత్రమే.’

‘మరట్టాగైతే గణాచారి బలికావాలని ఎందుకడిగిందేటి?’ అనాడు స్వామినాయుడు.

ఇంతలో గణాచారి ‘నరులారోయ్! నాకు బలి కావాలరోయ్’ అంటూ జనంలోంచి గెంతుకొంటూ వచ్చి స్వామినాయుడు ముందు ఆడటం మొదలెట్టింది. చూడు సామా అన్నాడు వెంకన్న స్వామిజీని వుద్దేశించి.

‘దేవతా దేవుడు మనందరిలోనూ వున్నారు. మనం బలి కావాలంటున్నామా? దేవుడు సర్వ జీవరాసుల్లోనూ వున్నాడు. ఏజీవిని చంపినా దేవుడ్ని చంపినట్టే’ అన్నారు స్వామిజీ వేదాంతధోరణిలో.

‘నాకాకలి తీరటంలేదర్రోయ్, నరులారోయ్’అంటూ గణాచారి వీరావేశంఎత్తినట్టు గెంతుతోంది.

‘అది మా మొక్కుబడి సామీ, ఆబలి ఆపటానికీలేదు’. అన్నాడు స్వామినాయుడు తుదినిర్ణయంలా.

స్వామీజీ ముఖం గంభీరంగా మారింది. 'అదే మీ అభీష్టమైతే, ముందు నన్ను నరికి, ఆ తరువాతే ఆ ఎను బోతును నరకండి'. అని గుడిముందు కటిక నేల మీదకూర్చు న్నారు స్వామీజీ.

'సామి మొండికేసాడు. ఎట్టాగ నాయుడా!' అన్నాడు వెంకన్న స్వామినాయుడు చెవిలో.

స్వామి నాయుడికి ఏమీ పాలుపోక, తలగోక్కుంటూ యిటూ అటూ చూశాడు. ఇంతలో ఆవూరికి ఆ చుట్టు పక్కల వూళ్ళకి పెద్ద వ్యవహారంగా చలామణీ అవుతూన్న నరసింహం, పైమీది కండువా సర్దుకుంటూ గుడివైపే వస్తు న్నాడు

చాకలి గంగడు కొబ్బరిచక్కలు, అరటి పళ్ళబుట్టతో ఎదురు పడ్డాడు నరసింహానికి 'ఎక్కడికిరా అవి!' అన్నాడు నరసింహం.

'తవరింటికేనండి నాయుడుగారు రిచ్చిరమ్మన్నారు.' అన్నాడు గంగడు వినయంగా.

'ఊం! వెళ్ళు' అని ఆలయం ముందుకి నడిచాడు నర సింహం.

స్వామి నాయుడికి, నరసింహాన్ని చూసేటప్పటికి ప్రాణం లేచొచ్చింది.

'ఏమిటి స్వామి' అలా కటికనేలమీద కూర్చున్నారు.' అంటూ నరసింహం చేతులు జోడించుకొని స్వామీజీ దగ్గర కెళ్ళాడు

'నువ్వుండికూడా, యింత హింసాకాండ జరిగిపోతు టే

ఎలా చూస్తూ ఊరుకున్నావయ్యా?' అన్నారు స్వామీజీ కాస్త మందలింపుగా.

'చెపితే విననివాళ్ళకి చెప్పి ప్రయోజనం ఏమిటి స్వామీ? అందుకే యిదంతా చూడలేక యింట్లోనే పాతుకు పోయాను. మీరొచ్చారని తెలిసి, మీదర్శనమూ, అమ్మవారి దర్శనమూ కూడ లభిస్తుందని చక్కా వచ్చాను.

ఏది ఏమైనా తమరలా కూర్చోడం ఎంతమాత్రం బాగా లేదు లేవండి.' అన్నాడు నరసింహం బతిమాలుతోన్న ధోరణిలో.

'లాభం లేదయ్యా. బలి ఆపడానికి వాళ్ళు అంగీకరిస్తే గాని నేనిక్కడనుంచి లేవను' అన్నారు స్వామీజీ దృఢ నిశ్చయంతో.

పరిస్థితి బిగిసిపోయిందని గ్రహించిన నరసింహం వెంకన్ననీ స్వామినాయుడ్ని దగ్గరకురమ్మని సైగ చేసి 'ఆయనంత కాదంటూ వుంటే మీకంత పట్టుదల ఎందుకు వెంకన్న ? అపేస్తే పోలేదు. సర్వం తెలిసిన మహానుభావులు వారు. వారిమాట కాదనడం మనకి మాత్రం భావ్యమా నాయుడు' అన్నాడు నరసింహం.

నరసింహం చూపులకి చిరకాలంగా అలవాటు పడ్డ నాయుడు, వెంకన్న ఆ చూపులోని తంత్రాన్ని అర్థం చేసుకున్నాడు. అతని మాటల్లోని భావాన్ని గాలికొదిలేశారు.

'సరే. నీమాట మేం కాదన్నా వేటి ఎప్పుడేన్నా ? అన్నాడు స్వామినాయుడు అంగీకార సూచకంగా.

'యిక యింటికి వెడదాం రండి. కాస్తఫలహారం తీసు'

కుని విశ్రమిద్దురుగాని' అని శిష్యులతో సహా స్వామీజీనితన యింటివైపు నడిపించి, వెనక్కి తిరిగి వెంటనున్న వెంకన్నకి 'కానియ్యండి మీపని' అన్నట్టు కళ్ళతోనే ఆదేశించాడు నరసింహం.

లౌకికుని లౌకికం అలౌకికుడైన వేదాంతికి అర్థం కాలేదు. నాయుడు, వెంకన్న ఒకరి ముఖాలు ఒకరు చూసు కుని, నవ్వుకుని 'ఊఁ యిక వాయించండ్రా' అన్నారు డప్పుల వాళ్ళని.

ఈసారి వాతావరణం మరీ గందరగోళంగా వుంది. జనంలో ఈలలు అరుపులు, కేరింతలు, అంతా హడావుడిగా వుంది.

ఆ డప్పుల చప్పుడికి, జనంగోలకి బిత్తరపోతుంది యెను బోతు. శక్తికొద్దీ గుంజుకుంటూంది, ప్రయోజనం లేక పోయినా.

ఇంతలో జనాన్ని గెంటుకుంటూ పోలీస్ ఇన్‌స్పెక్టరు వచ్చాడు. బందోబస్తు కొచ్చిన యిద్దరు కానిస్టేబుల్స్ ఏమూల నుంచో జీప్ చూసి చెమటలు కక్కుతూ ఇన్‌స్పెక్టర్ని చేరు కున్నారు, వెంకన్న కాస్త కంగారు తిన్నాడు.

'ఎనుబోతుని బలివ్వడానికి వీలేదు. వదిలెయ్యండి ఆ ఎనుబోతును' అన్నాడు ఇన్‌స్పెక్టర్ ఎనుబోతుని పట్టుకున్న వాళ్ళతో.

'అది మా మొక్కు ఆపటానికివీలేదు' అన్నాడు స్వామినాయుడు కటువుగా.

'ఎప్పటినుంచో వత్తన్నఆచారం. మా ఓళ్ళంతా సచ్చి

బతికారు. బలి ఆపటాకీల్లేదు' అన్నాడు వెంకన్న.

'ఆపటాకీల్లేదు. బలి ఆపటాని కీల్లేదు' అంటూ జనం పిచ్చిగా అరవడం మొదలెట్టారు.

జనం గెంటుకుని మీదిమీది కొస్తున్నారు. జనం లోంచి కంకర్రాళ్ళు పడటం మొదలయ్యింది. ఇన్‌స్పెక్టర్ ధైర్యం తగ్గింది

రివాల్వర్ తీసి గాలిలోకి పేల్చాడు. 'కదిలితే కాల్చేస్తాను ఎక్కడివాళ్ళు అక్కడే వుండండి' అన్నాడు. ఆ ధైర్యంతో కానిస్టేబుల్స్ జనాన్ని లాటీలతో వెనక్కి నెట్టడం మొదలెట్టారు.

ఇన్‌స్పెక్టర్ కోపంగా ఎనుబోతున్న వైపు నడిచాడు. ఎనుబోతుని పట్టుకున్న వాళ్ళు పట్టు సడలించారు. వదిలేసి పారిపోడానికి సిద్ధమౌతున్నారు.

ఆ గందరగోళం అంతా చూసి బెదిరిపోయిన ఎనుబోతు ఒక్కసారి గుంజుకుని గుంపుమీద పడింది, అడ్డొచ్చినవాళ్ళని కుమ్ముతూ, కాలికి దొరికినవాళ్ళని తొక్కుతూ జనాన్ని చల్లా చెదురు చేసి పారిపోయింది.

ఆ సమయంలో జనం అరపులు, పిల్లలు ఏడుపులు, ఆడవాళ్ళ ఆర్తనాదాలు-అంతా అంతా ఒక్క అరనిముషం భూకంపం వచ్చినంత పనైంది. స్వామినాయుడి కూతురి పొట్ట మీద అడుగేసి తొక్కేసింది యెనుబోతు. పేగులు బయట పడ్డాయి. మరికొందరిపై కొమ్ములుదిగి స్పృహపోయింది.

"మీ అమ్మవారిదగ్గర శక్తివుంటే, నిజంగా ఏనుబోతే కావాలంటే ఏనుబోతుని వెనక్కి రప్పించుకోమనండి" అన్నాడు ఇన్‌స్పెక్టర్ గర్వంగా.

వెలుగు వస్తోంది.

ఏనుబోతు తిరిగిరాలేదు.

గుడితలుపులు మూత బడ్డాయి.

నూకాలమ్మ చీకట్లో వెళ్ళిపోయింది.

తీర్థం చప్పబడింది——.